

2021-06-08
Dnr 2021:995
1 (7)

Motala kommun
motala.kommun@motala.se
Carlsund utbildningscentrum 2
helena.anstad@motala.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Carlsund utbildningscentrum 2. Huvudman för skolan är Motala kommun. Totalt cirka 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Carlsund utbildningscentrum 2 är en av dessa. På skolenheten går 188 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: barn- och fritidsprogrammet, el- och energiprogrammet och handels- och administrationsprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 28 och 29 april 2021 av utredarna Ana-Maria Koci Spång, Elisabeth Hejman och Britta Seeger. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är svenska 2 och 3, alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Dock ingår svenska 2/svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-06-08
Dnr 2021:995
2 (7)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Carlsund utbildningscentrum 2 i hög utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet men att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- se över skolans organisation så att undervisningen i behörighetsgivande kurser inte påverkas negativt av krocksarbetsplatsförlagt lärande.

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Eleverna får information och vägledning inför val av behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att Carlsund utbildningscentrum 2 genom information och vägledning hjälper eleverna att göra medvetna val. Skolans studie- och yrkesvägledare ger information till elever löpande under deras gymnasietid enligt ett tydligt årshjul, och med olika fokus i de olika årskurserna. I år 1 informerar studie- och yrkesvägledaren framförallt om programmets inriktningar, olika framtida yrken och branscher samt vad som gäller för grundläggande och särskild högskolebehörighet. Inför elevernas val till år 2 får de utförlig information, både muntligt och

2021-06-08
Dnr 2021:995
3 (7)

skriftligt. Det finns också möjlighet för dem att få enskild vägledning. Även lärare och mentorer arbetar med att informera och vägleda elever.

Utbildningen är delvis organiserad så att alla elever ges möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att alla elever på skolenheten har möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser inom sitt respektive program, men att det ibland uppstår krockar mellan det arbetsplatsförlagda lärandet och skolförlagd undervisning. Granskningen visar att kurserna är organiserade så att eleverna på skolenheten kan välja dem inom ramen för sitt individuella val eller som en utökad kurs. Det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) är enligt rektorn planerat så att det ligger under samma period för samtliga program som hör till Carlsund utbildningscentrum 2, medan yrkesprogram vid de andra enheterna på skolan har APL i andra perioder eller är organiserade på annat sätt.

Eftersom undervisningsgrupperna i vissa fall består av elever från olika enheter uppstår ibland krockar mellan APL och skolförlagd undervisning i behörighetsgivande kurser. Rektorn uppger att i de fall elever med olika APL-perioder går i samma undervisningsgrupp läggs mer undervisningstid ut för kursen, för att säkerställa att eleverna får sin garanterade undervisningstid. Skolan anpassar även planeringen individuellt för eleverna så långt det är möjligt. Trots detta framhåller både elever och lärare i intervjuer vissa svårigheter med att kombinera APL och undervisning i de kurser som ger grundläggande behörighet. Elever uttrycker i intervju att de missar lektioner och att viss hjälp kan behövas för att hänga med eller hinna i kapp. Även i intervjun med lärare uttrycks att uppehållen i kursen innebär sämre förutsättningar för vissa elever att klara kurskraven.

Skolan följer upp hur eleverna gör sina val

Det framgår av granskningen att det inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete genomförs uppföljningar av hur eleverna gör sina val och i vilken utsträckning de fullföljer kurserna. Analys av ett tidigare resultat visade enligt rektorn att det fanns avhopp och "icke-val" som berodde på de behörighetsgivande kursernas positioner i schemat. Enligt rektorn har de därför förändrat schemat och den preliminära analysen är att det inneburit att fler elever valt kurserna. Granskningen visar att det på skolan nu pågår en översyn och en omarbetning av programstrukturerna för att elever på alla program, även på de andra skolenheterna, ska ha möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna inom ramen för sina 2500 poäng och inte behöva välja ett utökat program.

Rekommendation

Sammanfattningsvis visar granskningen att eleverna på Carlsund utbildningscentrum 2 ges information och vägledning inför sina val av behörighetsgivande kurser och att valen följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. Granskningen visar vidare att eleverna har möjligheter att läsa de behörighetsgivande kurserna som individuellt val eller som utökad kurs, men att det ibland uppstår krockar mellan det arbetsplatsförlagda lärandet och skolförlagd undervisning.

2021-06-08
Dnr 2021:995
4 (7)

För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ser över organisationen av kurserna och det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) så att krockar mellan dessa undviks. Alternativt skulle rektorn kunna undersöka hur den extra utlagda undervisningstiden kan planeras så att den fungerar som reell kompensation för undervisningstid som går bort på grund av krockar med APL.

Skolinspektionen avslutar härmed denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Marlene Giertz

Beslutsfattare
Signerat av: Marlene Giertz

X Britta Seeger

Föredragande
Signerat av: Britta Seeger

I handläggningen av ärendet har även utredarna Ana-Maria Koci Spång deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.